ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **S. M.**, zast. Mgr. Františkem Drlíkem, advokátem, se sídlem nám. Míru 9, Šumperk, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním Právu 376/1, Praha 2, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 31. 7. 2012, č. j. 73 Ad 17/2011 – 93,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočka v Olomouci ze dne 31. 7. 2012, č. j. 73 Ad 17/2011 – 93, **se zrušuje** a věc **se** tomuto soudu **vrací** k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Krajský úřad Olomouckého kraje rozhodnutím ze dne 2. 6. 2011, č. j. KUOK 60750/2011, sp. zn. KÚOK/47373/2011/OSV-SP/7204, zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Městského úřadu Zábřeh ze dne 8. 4. 2011, č. j. soc/4775/552/2003/Dv, jímž nebyla žalobci přiznána opakovaná peněžitá dávka sociální péče a byla mu přiznána jednorázová dávka sociální péče v mimořádných případech formou peněžitého příspěvku ve výši 2 320 Kč na období od 1. prosince 2003 do 31. prosince 2003.

Žalobce proti tomuto rozhodnutí žalovaného podal žalobu, kterou posléze doplnil prostřednictvím svého zástupce Mgr. Františka Drlíka, advokáta, který mu byl pro řízení ustanoven usnesením krajského soudu ze dne 20. 7. 2011, č. j. 73 Ad 17/2011 – 33. Žalobce se domáhal aplikace § 1 – § 5 a § 8 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Vyjádřil přesvědčení, že napadené rozhodnutí je v rozporu s § 3 zákona č. 500/2004 Sb. správní řád, když nebyl řádně zjištěn

skutkový stav. Poukázal na skutečnost, že po zrušení původního rozhodnutí rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 11. 2010, č. j. 38 Cad 2/2004-272, nebylo zahájeno správní řízení a argumentace správních orgánů, která byla použita v předcházejícím řízení, byla použita opětovně. Žalovaný podle žalobce překročil meze správního uvážení, neboť jeho závěry nejsou řádně odůvodněny, tvrzení a argumentace žalobce byly opomenuty anebo nepřípustně zjednodušeny a žalovaný se jimi adekvátně nezabýval. Došlo tak k porušení § 50 odst. 4 správního řádu. K tomu žalobce navrhl důkaz listinami, přiloženými k žalobě. Žalobce rovněž namítal, že žalovaný porušil § 68 správního řádu, neboť své rozhodnutí řádně neodůvodnil a neuvedl, které důkazy provedl, aby zjistil spolehlivě skutkový stav věci. Tím byla porušena práva žalobce podle čl. 3 odst. 3, čl. 37 odst. 2 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Stejně tak byla porušena ustanovení § 2 odst. 1, § 3, § 4 odst. 1 - 4, § 37 odst. 1, § 46 odst. 1 – 3, § 47 odst. 1 – 3 správního řádu. Proto žalobce hodnotí napadené rozhodnutí jako nepřezkoumatelné. Poukázal na skutečnost, že od listopadu 2003 a ještě i dříve uplatňoval hmotněprávní nároky podle § 8 zákona č. 198/1993 Sb. Argumentaci správních orgánů označil žalobce za nevěrohodnou a nepodloženou. Dále uvedl, že mu nebyla dána možnost seznámit se s podklady rozhodnutí podle § 36 odst. 3 správního řádu. Z uvedených důvodů navrhl žalobce zrušení napadeného rozhodnutí žalovaného a vrácení věci k dalšímu řízení.

Krajský soud v Ostravě, pobočka v Olomouci, rozsudkem ze dne 31. 7. 2012, č. j. 73 Ad 17/2011 – 93, žalobu zamítl. Dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a ustanovenému zástupci žalobce přiznal odměnu za zastupování ve výši 4 230 Kč. Krajský soud v odůvodnění rozsudku nejprve podrobně zrekapituloval dosavadní vývoj věci, poté se vypořádal s jednotlivými žalobními námitkami a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce (dále též „stěžovatel“) včas kasační stížnost z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a), b), c) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“), v níž namítal, že jako žalobce neobdržel předvolání k nařízenému soudnímu jednání (to obdržel pouze jeho advokát). Stěžovatel dále uvedl, že advokát není účastník řízení a nemá právo jednat v jeho nepřítomnosti, bez jeho vědomí a souhlasu. Ve své jen stěží čitelné kasační stížnosti rovněž namítal, že mu bylo odepřeno právo na účast při jednání soudu. Další pochybení krajského soudu spatřoval v tom, že se neřídil závěry, ke kterým Nejvyšší správní soud dospěl v rozsudku ze dne 9. 6. 2011, č. j. 4 Ads 7/2012 – 63. Stěžovatel vyjádřil přesvědčení, že krajský soud porušil jeho práva zaručená čl. 3, 4, 10 a 96 odst. 1 a 2 Ústavy a porušil rovněž čl. 1, 3 odst. 3, čl. 10 odst. 1, 2 a 3, čl. 30 odst. 1 a 2, čl. 31, čl. 36 odst. 2, čl. 37 odst. 2, čl. 38 odst. 2 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Stěžovatel pro řízení o kasační stížnosti požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce Mgr. Františka Drlíka. Navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížností napadený rozsudek krajského soudu zrušil.

Po zaslání informace o řízení probíhajícím u Nejvyššího správního soudu a o složení senátu ze dne 11. 9. 2012, č. j. 4 Ads 109/2012 - 46, stěžovatel v obtížně čitelném podání, doručeném zdejšímu soudu dne 27. 9. 2012, uplatnil námitku podjatosti vůči soudcům Nejvyššího správního soudu JUDr. Dagmar Nygrínové, JUDr. Josefu Baxovi a JUDr. Jiřímu Pallovi. Stěžovatel výslovně uvedl, že *„ve věci [...] jednají vyloučení soudci NSS*

tam uvedení.“ Dodal, že soudci ve věci rozhodovali již více než 3000 krát, pouze se opakují a opisují své původní plagiáty.

O této námitce podjatosti rozhodl pátý senát Nejvyššího správního soudu usnesením ze dne 12. 12. 2012, č. j. Nao 74/2012 – 60, tak, že soudci Nejvyššího správního soudu JUDr. Dagmar Nygrínová, JUDr. Josef Baxa a JUDr. Jiří Palla nejsou vyloučeni z projednávání a rozhodování věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 Ads 109/2012.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Vzhledem k tomu, že s účinností od 1. 1. 2012 přešla na základě zákona č. 366/2011 Sb. působnost krajských úřadů rozhodovat o odvolání ve věcech dávek státní sociální podpory, dávek pomoci v hmotné nouzi (dříve dávek sociální péče) a příspěvku na péči na Ministerstvo práce a sociálních věcí, stalo se tímto dnem ministerstvo procesním nástupcem žalovaných krajských úřadů v soudních řízeních v těchto věcech (srov. § 69 s. ř. s., podle kterého *žalovaným je správní orgán, který rozhodl v posledním stupni, nebo správní orgán, na který jeho působnost přešla*). V probíhajícím řízení proto Nejvyšší správní soud namísto Krajského úřadu Olomouckého kraje jednal jako se žalovaným výhradně s Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Nejvyšší správní soud přezkoumal na základě kasační stížnosti napadené rozhodnutí v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v rozsahu a z důvodů, které uplatnil stěžovatel v kasační stížnosti, a přitom neshledal vady uvedené v odst. 4 citovaného ustanovení, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, neboť napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě, pobočky v Olomouci je nepřezkoumatelný pro tzv. jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Podle čl. 38 odst. 2 věta první Listiny základních práv a svobod *každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.*

Podle čl. 6 odst. 1 věta první Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.) *každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.*

Podle § 49 odst. 1 s. ř. s. *k projednání věci samé nařídí předseda senátu jednání a předvolá k němu účastníky tak, aby měli k přípravě alespoň deset pracovních dnů. O jednání vyrozumí osoby zúčastněné na řízení.*

Ze spisu krajského soudu Nejvyšší správní soud zjistil, že krajský soud k jednání nařízenému na den 31. 7. 2012 předvolal stěžovatelova zástupce, jemuž předvolání doručil

do datové schránky dne 16. 7. 2012; do datové schránky žalovaného doručil předvolání dne 13. 7. 2012. Ve spise krajského soudu se nenachází žádný doklad o tom, že byl stěžovatel k nařízenému jednání osobně předvolán.

V podání ze dne 26. 7. 2012, které došlo krajskému soudu dne 27. 7. 2012, stěžovatel požádal o odročení jednání nařízeného na den 31. 7. 2012, neboť doposud od krajského soudu neobdržel předvolání k jednání. Stěžovatel dále uvedl, že „*zastupující advokát není účastník řízení a není oprávněn žalobce předvolávat k soudu a v jeho nepřítomnosti nemá právo za něho jednat!!! Žalobce se předvolává vždy osobně!!!*“

Dne 31. 7. 2012 proběhlo u krajského soudu ve věci jednání, o němž byl pořízen protokol, dle kterého se stěžovatel k jednání nedostavil. Z protokolu vyplývá, že krajský soud považoval předvolání k jednání za doručené stěžovateli prostřednictvím jeho zástupce dnem 16. 7. 2012. Jednání pak proběhlo v nepřítomnosti stěžovatele, za osobní účasti jeho zástupce JUDr. Františka Drlíka. Zástupce žalovaného se k jednání nedostavil – byl omluven.

Podle konstantní judikatury správních soudů je však třeba předvolání k ústnímu jednání doručit nejen zástupci účastníka, ale i přímo účastníkovi řízení, aby bylo zcela nepochybné, že účastník řízení byl o konání soudního jednání řádně a včas vyrozuměn. Nepostačuje tak doručení předvolání pouze zástupci, jak se domníval krajský soud.

Je možno v tomto směru odkázat na řadu rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu. Poukázat lze např. na rozsudek ze dne 4. 2. 2009, č. j. 1 As 107/2008 - 100, v němž Nejvyšší správní soud vyslovil, *že podle čl. 38 odst. 2 Listiny, má každý právo na to, aby věc byla projednána v jeho přítomnosti. Má-li být výše uvedené základní právo realizováno, musí být účastníkovi umožněno, aby se jednání mohl zúčastnit. Předvolání k ústnímu jednání je proto třeba doručit nejen právnímu zástupci účastníka, ale i přímo účastníkovi řízení (§ 42 odst. 2 věta druhá s. ř. s.).* V tomto rozsudku Nejvyšší správní dále konstatoval, že „*Ústavní soud již v nálezu sp. zn. II. ÚS 145/02 ze dne 17. 7. 2002 (Sb. ÚS, sv. 27, č. 95, s. 99) uvedl, že podle čl. 38 odst. 2 Listiny, má každý právo na to, aby věc byla projednána v jeho přítomnosti. Má-li být výše uvedené základní právo realizováno, musí být účastníkovi umožněno, aby se jednání mohl zúčastnit, takže účastník musí být o jeho konání soudem vyrozuměn. Předvolání k ústnímu jednání je proto třeba doručit nejen právnímu zástupci účastníka, ale i přímo účastníkovi řízení. K ústnímu jednání tedy musí být účastník řízení soudem samostatně obeslán. Tato judikatura je dnes již konstantní (srov. k tomu nález I. ÚS 560/03 ze dne 26. 4. 2005, Sb. ÚS sv. 37, č. 92, s. 261 resp. nález II. ÚS 138/07 ze dne 19. 7. 2007, oba dostupné též na http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx).*“

V rozsudku ze dne 30. 12. 2008, č. j. 4 Azs 82/2008 - 56, pak Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že podle *čl. 38 odst. 2 Listiny má každý právo na to, aby věc byla projednána v jeho přítomnosti. Má-li být výše uvedené základní právo realizováno, musí být účastníkovi umožněno, aby se jednání mohl zúčastnit, účastník tedy musí být o jeho konání soudem vyrozuměn. Předvolání k ústnímu jednání je proto třeba doručit nejen jeho právnímu zástupci, ale i přímo tomuto účastníkovi. K ústnímu jednání musí být účastník řízení soudem samostatně obeslán*, a dále uvedl, že „*Ústavní soud opakované judikuje tak, že každý, kdo je účastníkem řízení před soudy, má právo se ve své věci takového řízení (jednání před soudy) osobně účastnit,*

zpravidla bez ohledu na to, zda by jeho přítomnost měla vliv na vynesení rozhodnutí. Jestliže soud přítomnost účastníkům řízení neumožní, lze v jeho postupu spatřovat porušení ústavního práva účastníka řízení, daného čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (srov. např. sp. zn. I. ÚS 310/97, sp. zn. II. ÚS 145/02, sp. zn. I. ÚS 560/03, sp. zn. I. ÚS 819/07).

*Účast na jednání vytváří předpoklady pro to, aby účastník řízení mohl realizovat svá práva plynoucí z čl. 38 odst. 2 Listiny, jakož i samozřejmě z čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tj. především právo být přítomen projednání své vlastní věci a vyjádřit se jak ke všem důkazům, tak i k jakýmkoliv dalším procesně relevantním informacím (viz princip kontradiktornosti; srov. např. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 7. 2002 ve věci Meftah a další proti Francii: „**Právo na kontradiktorní řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 tak, jak je interpretováno judikaturou Soudu, v principu implikuje právo procesních stran na to, aby byly seznámeny a mohly se vyjádřit ke každému dokumentu či připomínce předloženým soudci s cílem ovlivnit jeho rozhodnutí.“**). Konečně je zapotřebí poukázat rovněž na čl. 96 odst. 2 Ústavy, podle něhož je jednání soudu ústní a veřejné s tím, že výjimky z tohoto pravidla může stanovit pouze zákon.“*

V projednávané věci nezbývá než konstatovat, že postup krajského soudu nebyl v souladu s citovanou judikaturou. Je zřejmé, že stěžovatel nebyl k jednání soudu obeslán, když předvolání bylo zasláno jen jeho zástupci a jednání se uskutečnilo v nepřítomnosti stěžovatele. I když lze připustit, že krajský soud měl z obsahu přípisu stěžovatele ze dne 26. 7. 2012 vědomost o tom, že stěžovateli je termín nařízeného jednání nejméně od tohoto data, tedy 26. 7. 2012, znám, neměl krajský soud právo jednání provést za situace, kdy současně věděl, že stěžovatel trvá na své osobní účasti při jednání a žádá o jeho odročení. O této žádosti stěžovatele krajský soud vůbec nerozhodl a jednal bez dalšího v nepřítomnosti stěžovatele. Navíc tak učinil, aniž by měl jistotu, zda v případě stěžovatele byla dodržena lhůta nejméně deseti pracovních dnů k přípravě jednání uvedená v § 49 odst. 1 s. ř. s. (pokud by vůbec bylo přípustné její běh počítat od data, kdy byl o termínu nařízeného jednání stěžovatel informován svým zástupcem).

Nezbývá tak než konstatovat, že krajský soud pochybil, pokud o jednání neuvědomil též přímo stěžovatele. Uvedeným postupem krajský soud porušil právo stěžovatele garantované v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tj. právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.

Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. V něm krajský soud rozhodne vázán shora vysloveným právním názorem (§ 110 odst. 4 s. ř. s.), tedy zejména zopakuje jednání a stěžovateli umožní se jej zúčastnit.

Námitkami uplatněnými v kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud nezabýval, neboť dospěl-li k závěru, že rozhodnutí krajského soudu je nesprávné z důvodu tzv. jiné vady řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, přičemž není možné usuzovat na důvodnost či nedůvodnost námitek ve vztahu k takovémuto rozhodnutí, jestliže výsledkem zákonného procesu by mohlo být rozhodnutí jiné.

O žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti nebylo třeba rozhodovat, neboť stěžovateli byl již zástupce ustanoven v průběhu řízení před krajským soudem usnesením ze dne 20. 7. 2011, č. j. 73 Ad 17/2011 – 33, přičemž s ohledem na závěry uvedené v usnesení rozšířeného senátu ze dne 24. 7. 2007, č. j. 1 Afs 120/2006 – 117, který vyslovil, že „*ustanoví-li ve správním soudnictví v řízení o žalobě krajský soud účastníku řízení zástupcem advokáta (§ 35 odst. 8 s. ř. s.), je takto ustanovený advokát oprávněn zastupovat účastníka řízení také v řízení o kasační stížnosti a v zastoupení účastníka řízení také kasační stížnost podat*," tak tento zástupce stěžovatele zastupuje i v řízení o kasační stížnosti.

V novém rozhodnutí krajský soud rozhodne rovněž o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. března 2013

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu